

Veekeskonna-teemalise uuringu kokkuvõte

Projekt “Avalikkuse kaasamine Koiva vesikonnas”

Keskkonnaministeriumi toetusel

SISUKORD

1. SISSEJUHATUS	3
2. MEETODID JA VASTAJAD	4
3. TULEMUSED	6
4. JÄRELDUSED	18

LISA 1: Veekeskkonnaga seotud huvipakkuvate teemade valiku põhjendused

- kokkuvõte

LISA 2: Küsimustik

1. SISSEJUHATUS

Eesti Vabariigi liitumine Euroopa Liiduga ning Eesti õigusaktide ühildamine vastavate direktiividega tingis vee kaitse ja kasutamise korraldamise muutmise Eestis. Sellest tulenevalt on Eesti territoorium jaotatud vastavalt valgala printsiibile kolmeks vesikonnaks – Ida-Eesti, Lääne-Eesti ja Koiva. Koiva rahvusvahelise vesikonna pindala on ligikaudu 8 900 km², millest Eesti territooriumile jääb 1 330 km² ning ülejäänud Läti territooriumile. Umbes 7 700 elanikuga vesikonna suurem osa paikneb Võru maakonnas ning väike osa jääb Valga maakonna piiridesse. Suuremateks jõgedeks on Koiva jõgi ja Mustjõgi. Suuremateks järvedeks Aheru ja Hino järv.

Projekti “Avalikkuse kaasamine Koiva vesikonnas” eesmärgiks on aidata Koiva vesikonnas paremini korraldada vee kaitse ja kasutamise kavandamist ning elluviimist. Eesmärgi saavutamiseks viidi läbi veekeskkonna-teemaline uuring saamaks teada piirkonna inimeste suhtumist ja probleeme antud valdkonnas.

Projekti viisid läbi MTÜ Balti Keskkonnafoorum koostöös Võrumaa Keskkonnateenistuse ja Keskkonnaministeeriumi veesakonnaga. Projekti toetas rahaliselt Keskkonnaministeerium.

2. MEETODID JA VASTAJAD

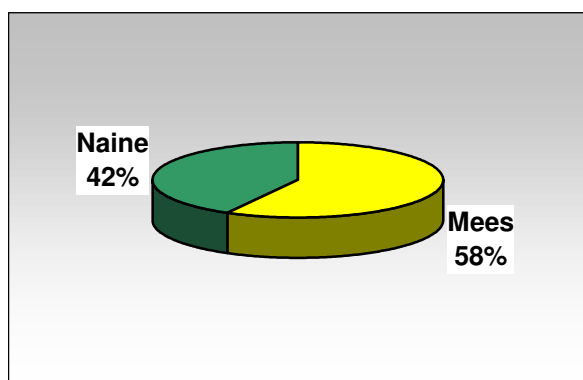
Uuringu teostamiseks koostati küsimustik, mis koosnes 21 küsimusest. Küsimused võib üldjoontes jagada kolmeks osaks –

- esimese osa küsimused aitasid kindlaks teha vastanute üldise suhtumise piirkonna veemajandusse ja nende jaoks olulised veekeskkonnaga seotud teemad,
- teise osa moodustasid küsimused keskkonnainformatsiooni kättesaadavuse ja allikate kohta ning konkreetsed küsimused veevõtu, heitvee ning hinna kohta,
- küsimustiku kolmas osa keskendus täiendavatele andmetele vastaja enda kohta.

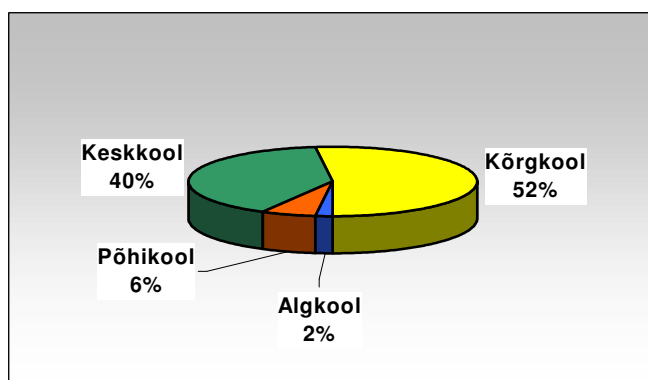
Uuringu läbiviimiseks saadeti piirkonnas laiali 200 küsimustikku – 160-le ettevõttele (seal hulgas ka MTÜd), 10-le kohalikule omavalitsusele ning 30-le juhuslikult valitud eraisikule.

Täidetud küsimustikke saadi tagasi 51, millest ühe küsimustiku vastuseid ei saanud arvestada.

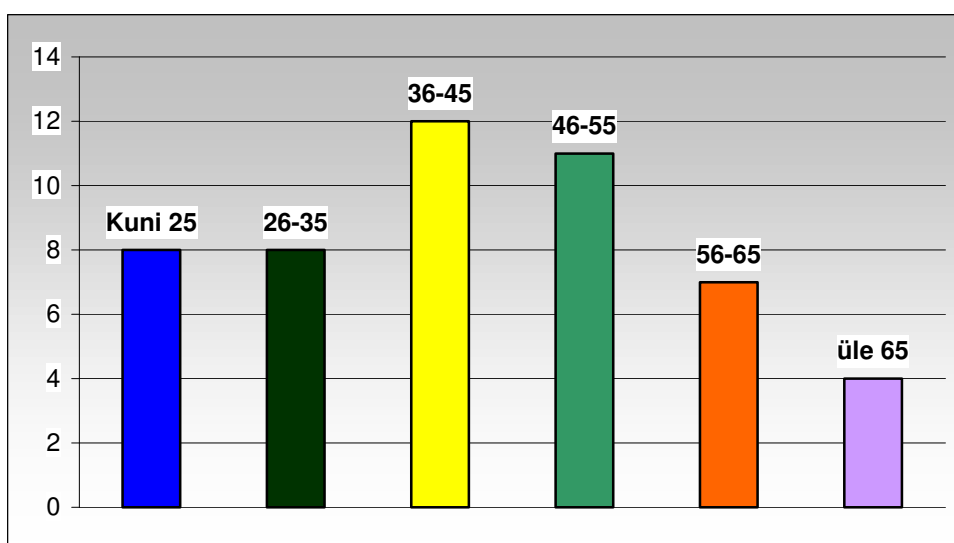
Vastanute jaotus soo, vanuse, hariduse, elukutse ning töökogemuse järgi keskkonna valdkonnas on näidatud graafikutel 1-5.

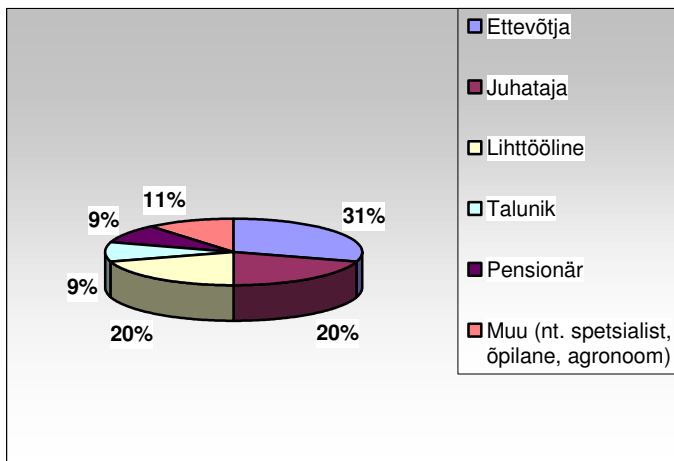
Graafik 1. Protsentuaalne jaotus vastajate soo järgi

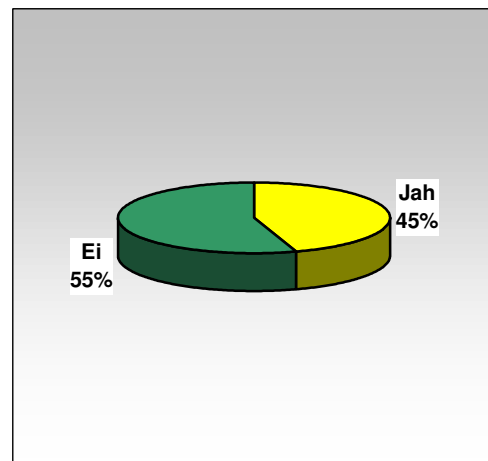
Graafik 2. Protsentuaalne jaotus vastajate haridustaseme järgi

Graafik 3. Jaotus vastajate vanuse järgi

Graafik 4. Protsentuaalne jaotus vastavalt elukutsele

Graafik 5. Töökogemus keskkonnaga seotud valdkonnas

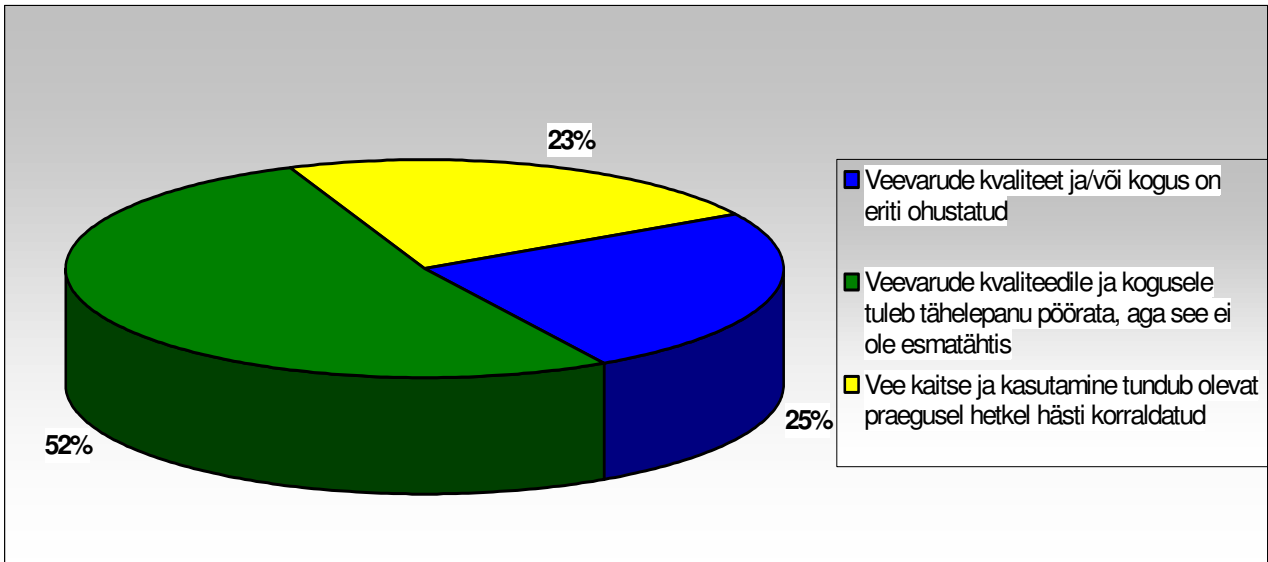
Küsimustikest saadud andmed analüüsiti vajadusel järgnevalt:

- 1) Vastuste erinevused sõltuvalt **töökogemusest keskkonna valdkonnas**;
- 2) Vastuste erinevused **elukutse järgi**;
- 3) Vastuste erinevused **haridustaseme järgi**;

Tulemused on esitatud vastavalt küsimustiku küsimustele.

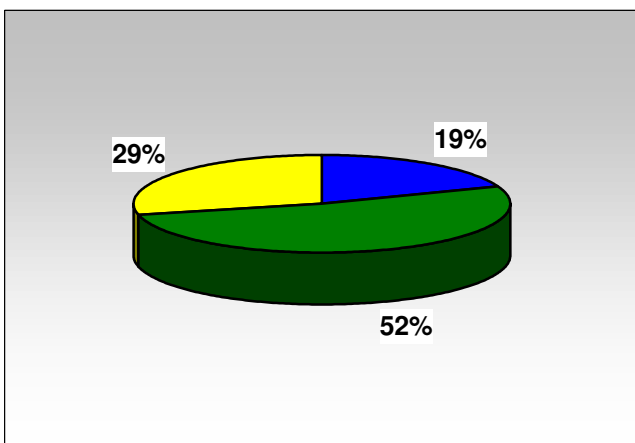
3. TULEMUSED

Esimese küsimuse eesmärk oli välja selgitada vastanute **suhtumine oma piirkonna veemajandusse**. Selleks esitati kolm väidet (toodud Graafikul 6), millest vastaja pidi valima sobiva.

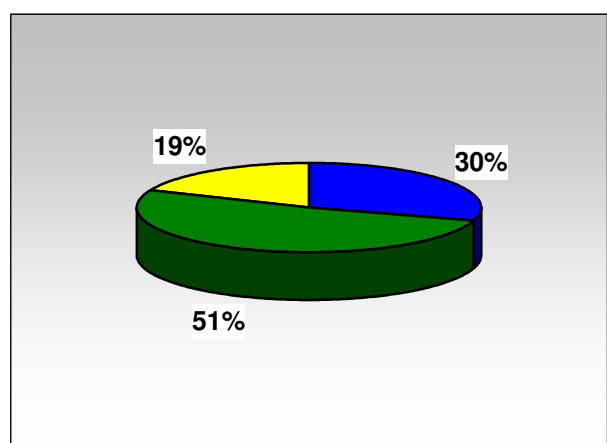

Graafik 6. Suhtumine oma piirkonna veemajandusse

Selgub, et ligikaudu pooled vastanutest- nii keskkonna valdkonnas töökogemust omavad kui ka sellist töökogemust mitte omavad inimesed- leiavad, et veevarude kvaliteedile ja kogusele tuleb tähelepanu pöörata, kuid see pole esmatähtis. Kahe äärmuslikuma variandi osas on aga erinevused - kui kõigi vastanute seisukohti arvesse võttes ilmnnes, et arvamused jaotuvad üldiselt võrdselt, siis tehes eristuse töökogemuste osas keskkonnavaldkonnas selgub, et suurem osa keskkonna valdkonnaga seotud vastanuid leiab, et vee kaitse ja kasutamine tundub hetkel olevat hästi korraldatud, samas kui vastavat töökogemust mitte-omavad vastanud peavad olukorda pigem eriti ohustatuks.

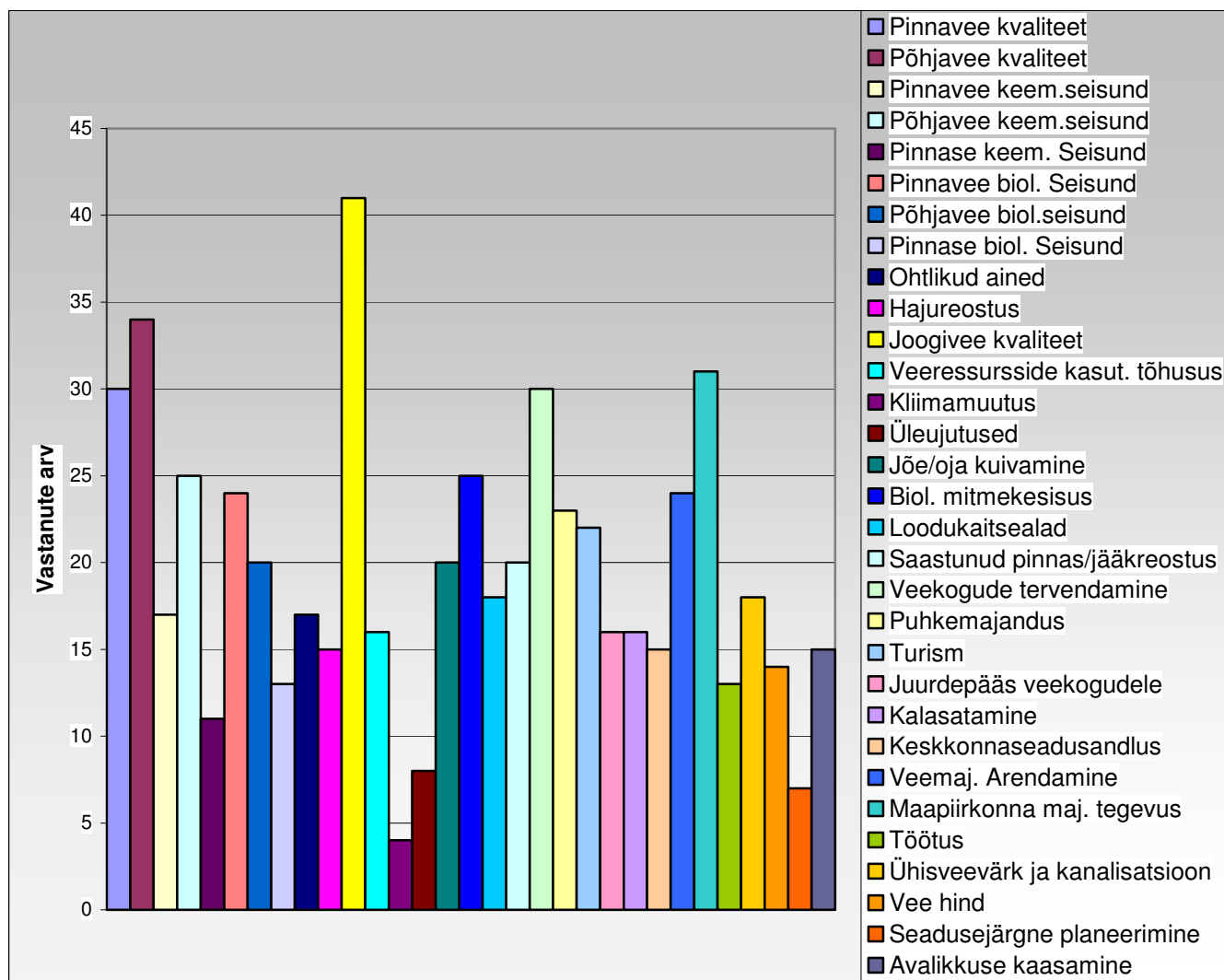
Graafik 7. Suhtumine keskkonnaga seotud vastanute seas

Graafik 8. Suhtumine keskkonnaga mitte seotud vastanute seas

Teine küsimus pidi selgitama vastanute jaoks **veekeskkonnaga seotud huvipakkuvad teemad**. Selleks paluti neil teha valik 31 erineva väljapakutud teema vahel ning seda valikut põhjendada. Valida võis nii mitu teemat, kui vajalik.

Tulemused on toodud Graafikul 9.

Graafik 9. Huvipakkuvad teemad Koiva vesikonnas

Selgub, et kõige huvipakkuvamateks pidasid vastanud joogivee kvaliteeti. Valiku põhjendamiseks toodi välja üldisi põhjusi - et tegemist on olulise teemaga, kuna joogivee kvaliteet mõjutab otseselt tervist, elanikkonna rahulolu ja elukvaliteeti ning on eluks esmatähtis. Toodi välja, et joogivesi peab vastama nõuetele ja võiks olla nii hea kui võimalik. Joogivee kvaliteedi olulisust põhjendati ka konkreetsete probleemidega - joogivee kvaliteet ei ole hea, joogivee toomine 2 km kauguselt, suur raua- ja lubjasisaldus, ebameeldiv lõhn, joogivesi tapab tervise.

Huvitavuselt teisele kohale jäi põhjavee kvaliteet põhjendustega, et omab tähtsust joogiveena, mis mõjutab inimese tervist. Mitmel puhul oli välja toodud põhjavee suur rauasisaldus, samuti mangan ning see, et kaevudes ei jätku vett. Mõningates piirkondades toodi põhjuseks, miks põhjavesi pole kõige puhtam, vanade väetishoidlate ja mahajäetud lautade/sõnnikuhoidlate olemasolu.

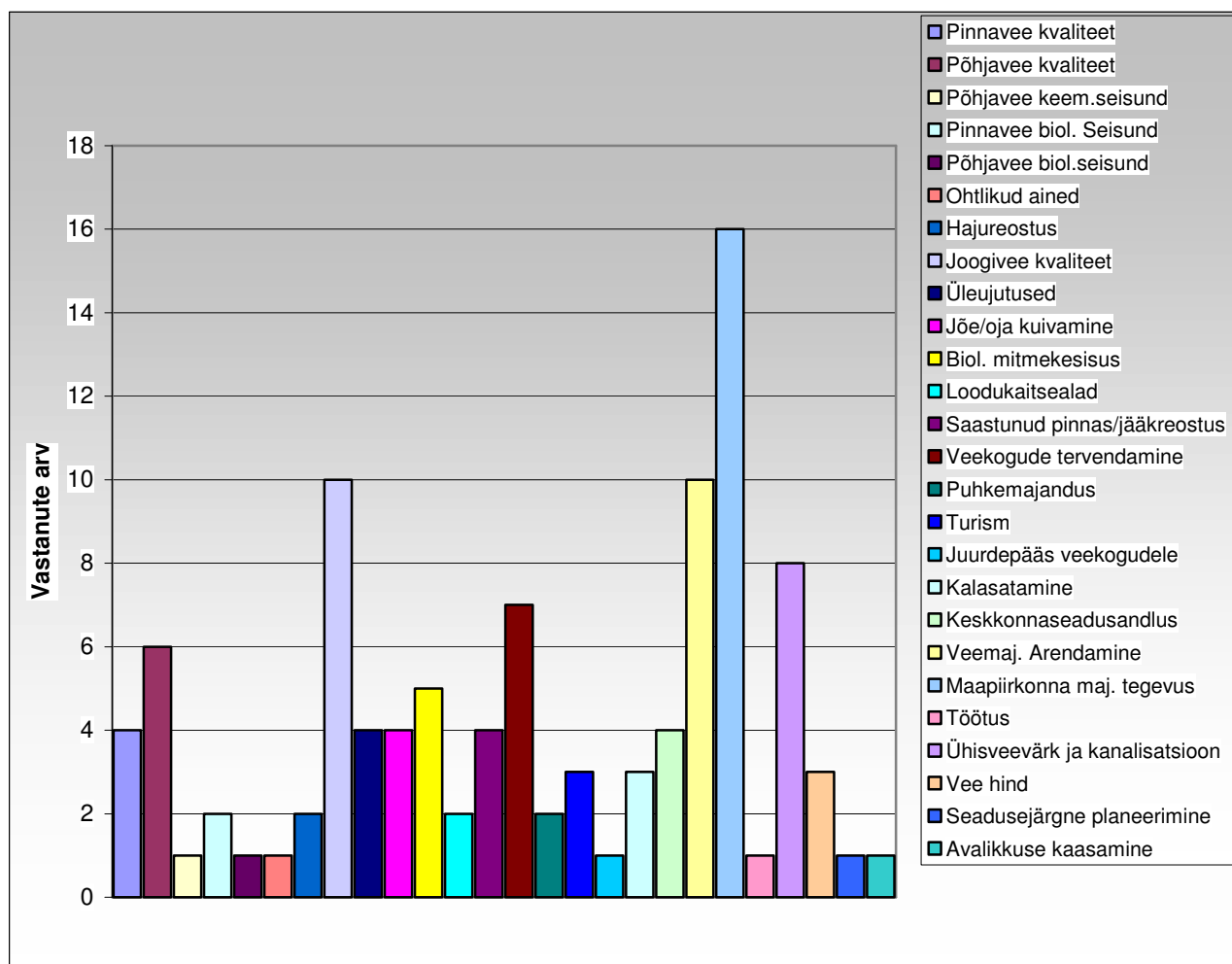
Järgnesid maapiirkonna areng, pinnavee kvaliteet ning veekogude tervendamine.

Kõige vähem huvipakkuvateks peeti kliimamuutust, seadusjärgset planeerimist ja üleujutusi.

Üksikasjalikumad põhjendused kõikide teemade kohta on toodud Lisas 1.

Kui vastanud olid oma valiku 31 teema hulgast teinud, siis paluti neil oma valikud üle vaadata ning nende hulgast välja tuua enda jaoks kolm **kõige olulisemat teemat**.

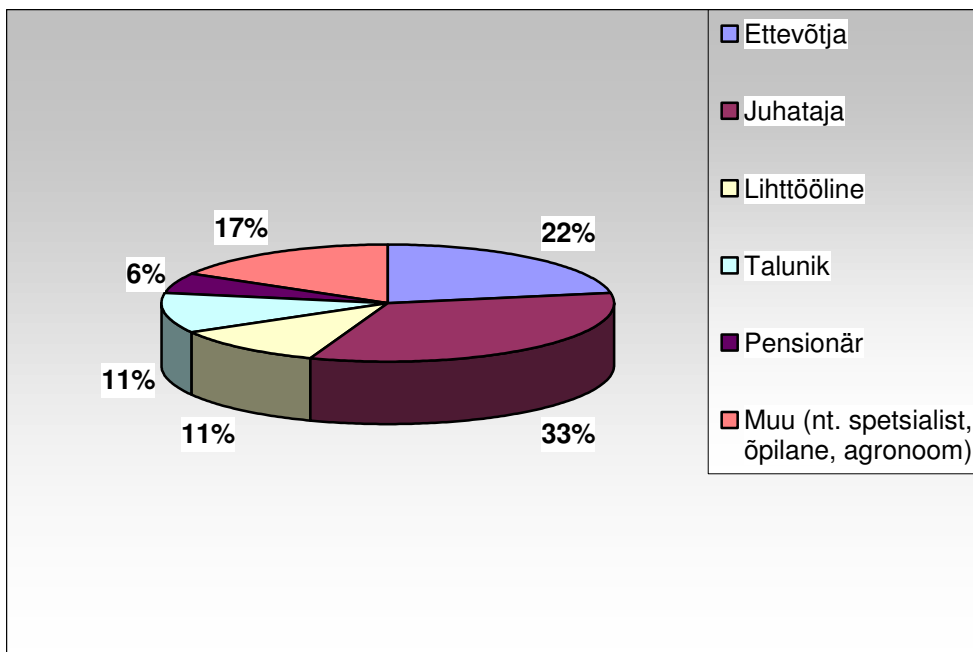
Tulemused on toodud Graafikul 10.

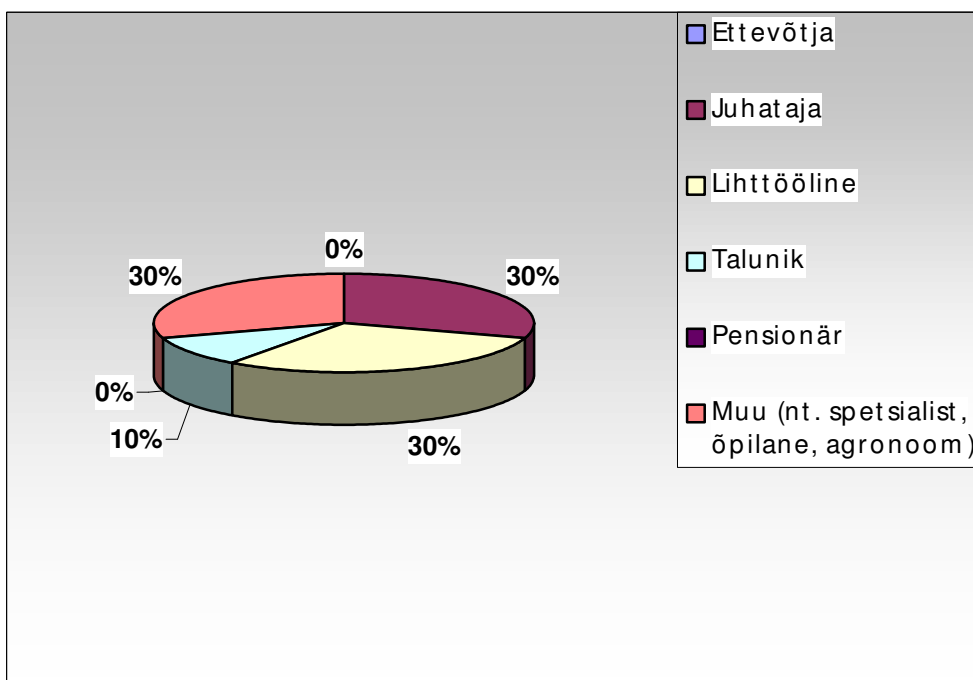
Graafik 10. Kõige olulisemaks peetud teemad Koiva vesikonnas

Selgus, et kõige olulisemaks peeti maapiirkonna majandustegevust, mille järgnesid joogivee kvaliteet, veemajanduse arendamine, ühisveevärgi ja kanalisatsiooni võimalused, veekogude tervendamine ning põhjavee kvaliteet. Mitte keegi ei märkinud kõige olulisemate teemadena pinnavee keemilist seisundit, pinnase keemilist ja bioloogilist seisundit, veeressursside kasutamise tõhusust ja kliimamuutust.

Graafikutel 11 ja 12 on toodud kahe kõige olulisemaks osutunud teema kohta vastanute elukutsetel põhinev protsentuaalne jaotus.

Graafik 11. Maapiirkonna majandustegevuse valinute protsentuaalne jaotus

Graafik 12. Joogivee kvaliteedi valinute protsentuaalne jaotus

Analüüsidest kõige olulisemaks peetud teemat- maapiirkonna majandustegevust- selgub, et üle poole vastanutest, kes pidasid seda enda jaoks kõige tähtsamaks, on ettevõtjad/juhatajad. Samas joogivee kvaliteet, mis jäi olulisuselt teisele kohale, on üldjoontes suurema tähtsusega eraisikutele.

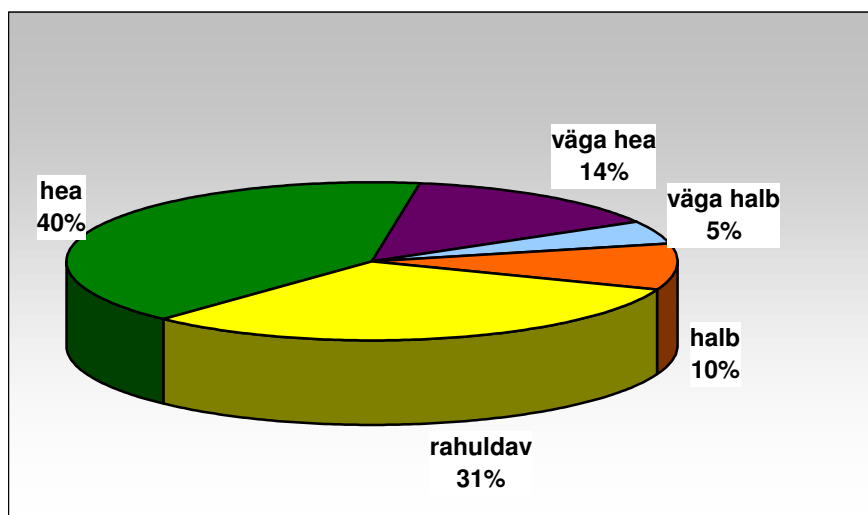
Kolmanda küsimuse eesmärgiks oli selgitada, kas vastanutel on olnud piisavalt **kättesaadavat informatsiooni huvipakkuvate temade kohta** ning millist lisainformatsiooni nad sooviksid.

Analüüsi käigus selgus, et pooled vastanutest pidasid kättesaadavat informatsiooni piisavaks, 1/3 arvas, et ühtteist on leida ja ülejäänud kas ei leidnud piisavalt vajalikku teavet või ei olnud üritanud otsidagi.

Lisainformatsiooni sooviti järgnevate teemade kohta - üleujutused, põhjavee kvaliteet, veemajanduse arendamine, seadusejärgne planeerimine, bioloogiline mitmekesisus, loodusobjektide ja veekogude tervendamine, vee seisukord, haruldased taimed-loomad ja vääriselupaigad, erinevate uuringute tulemuste (nt. vee keemilise koostise kohta) aga ka teave taime- ja loomaliikide kohta minu piirkonnas, veemajanduse arendamise võimalustest hajaasustuse piirkonnas (finantseerimine), andmed joogivee kvaliteedi kohta, turismi võimalused, milliseid uuringuid ja kes teostavad järvede elukeskkonna hindamiseks

Neljandas küsimuses paluti vastajatel hinnata oma **kodukoha veekeskonna seisundit** skaalal 1-5, kus 1 tähendab väga halba ja 5 väga head seisundit. Samuti paluti valikut põhjendada.

Tulemused on toodud Graafikul 13.

Graafik 13. Kodukoha veekeskonna seisundi hindamine

Selgub, et 14% vastanutest peab oma kodukoha veekeskonnaseisundit väga heaks, kuna vee kvaliteet on väga hea, ei esine mingeid reostusi ning pole reostusallikaid ja üks vastanu tõi esile, et järvedes kasvavad vesiroosid.

40% vastanutest peab veekeskonnaseisundit oma kodukohas heaks, sest vee kvaliteet on hea, tegemist on peamiselt looduslikus seisundis olevate järvedega, puuduvad reostusallikad ning vähenenud on põllumajandusega seotud reostus ja kemikaale kasutatakse vähem. Probleemidena toodi esile kopraid, üleujutusi ja vee maitse muutumist tugevate vihmasadude korral.

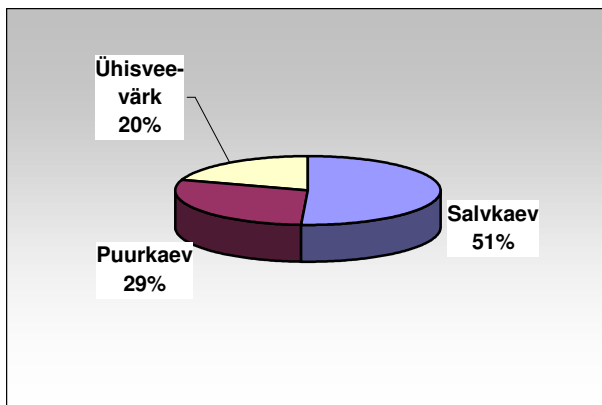
Põhjusena, miks 31% vastanutest hindas veekeskkonnaseisundit rahuldavaks, toodi välja, et seda pole üritatud puhastada ning puhastusseadmete jaoks ei ole projekti kirjutatud, probleeme on kobraste ja põuaga (pinnavett ei jätku) ning ühisveevärgiga mõnedes külades, samuti on põhjavesi kohati rauarohke.

Halvaks hinnati veekeskkonnaseisund peamiselt sellel põhjusel, et oli probleeme kraanivee ja aegunud puhastusseadmetega.

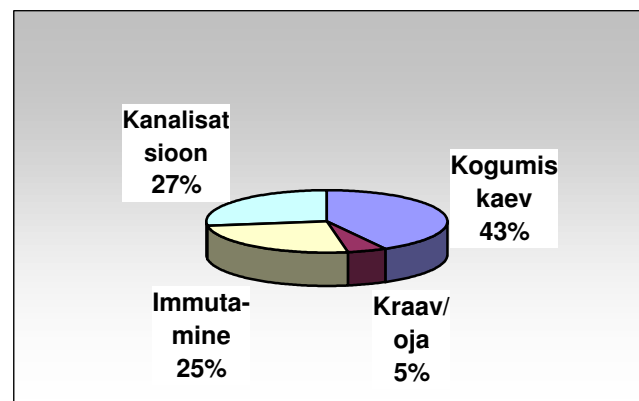
5% vastanutest, kes pidasid veekeskkonnaseisundit oma kodukohas väga halvaks, põhjendasid seda sellega, et jõed ja ojad on kuivanud ning üksikutes taludes metsade servades on probleeme (ühissüsteemid).

Viies ja kuues küsimus aitasid välja selgitada, kust vastanud võtavad oma **joogivee** ja kuhu juhivad oma **heitvee**.

Tulemused on toodud Graafikutel 14 ja 15.

Graafik 14. Joogiveevõtt

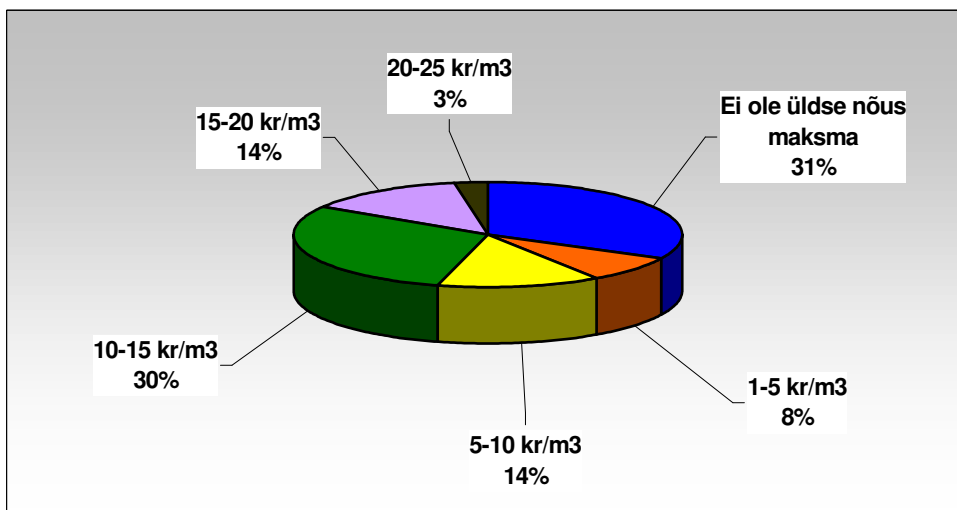
Graafik 15. Heitvee ärajuhtimine

Uuringus selgus, et ligikaudu pooled vastanutest saavad oma joogivee salvkaevust, ühisveevärgiga on ühendatud 20% vastanute majapidamised ja ülejäänud võtavad vee puurkaevust.

Heitvee ärajuhtimiseks on kõige levinum kogumiskaev, sellele järgneb kanalisatsioon, millega on ühendatud 27% vastanute majapidamised. Kõige vähem esineb heitvee ärajuhtimist kraavi või oja.

Seitsmenda küsimuse eesmärgiks oli kindaks teha **maksimaalne summa, mida vastajad on nõus maksma ühisveevärgi ja kanalisatsiooni kasutamise eest.**

Tulemused on toodud Graafikul 16.

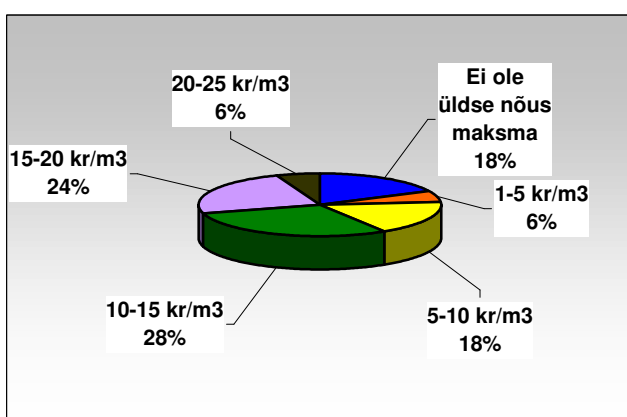

Graafik 16. Maksimaalse summa protsentuaalne jagunemine kõigi vastanute vahel

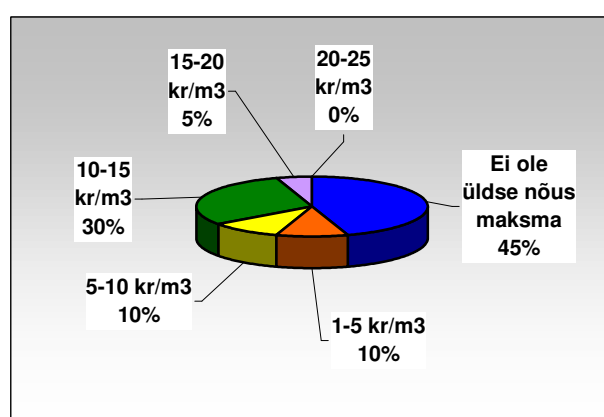
Selgub, et ligikaudu 1/3 vastanutest oleks nõus maksma 10-15 kr/m³ ühisveevärgi ja kanalisatsiooni kasutamise eest. Võrdselt 14% vastanutest oleks nõus maksma 10-15 kr/m³ või 0-15 kr/m³.

Vastanutest kõige suurem osa- üle 1/3 märkis, et nemad ei oleks nõus üldse maksma- selle põhjuseks toodi, et enne maksude võtmist peaks vesi olema puhas, ei ole võimalik ühissüsteeme kasutada või oma kaevu olemasolu.

Graafikutel 17 ja 18 on toodud maksimaalse summa protsentuaalne jaotus vastavalt sellele, kas vastanul on töökogemusi keskkonnavaldkonnas või mitte. Selgub, et peaaegu pooled vastanutest, kellel pole töökogemust keskkonna valdkonnas, ei ole nõus ühissüsteemi kasutamise eest maksma, samas kui seda kogemust omavad inimesed nõus maksma isegi 20-25 kr/m³.

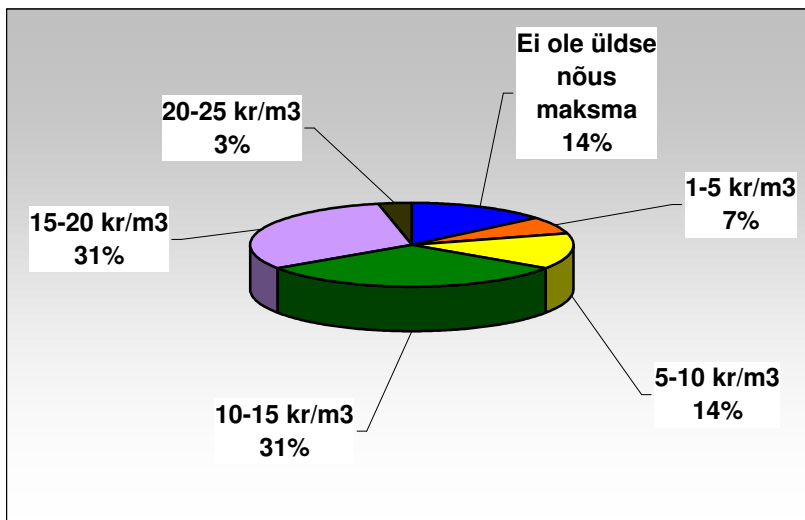

Graafik 17. Maksimaalne summa keskkonna valdkonna töökogemuse puhul

Graafik 18. Maksimaalne summa keskkonna valdkonnas töökogemuse puudumisel

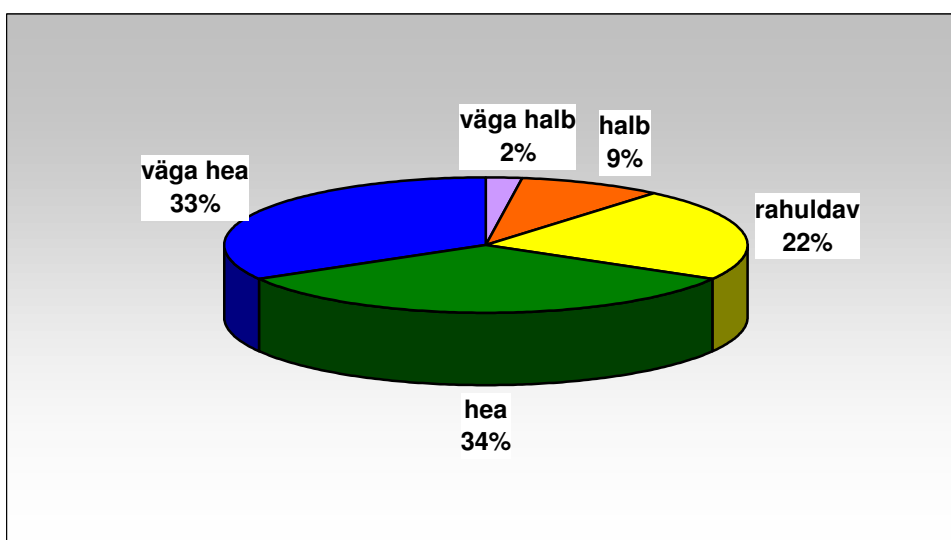
Kõrgharidusega vastanute puhul (Graafik 19) võib esile tuua, et maksmisega mitte nõus olijaid on 14% (kõikide vastanute puhul 31%), samuti on 31% vastanutest nõus maksma ühisveevärgi ja kanalisatsiooni kasutamise eest 0-15 kr/m³, samas kui kõikide vastanute puhul oli antud näitaja 14%. Selgub, et kõrgharidusega vastanute eelistused on sarnased keskkonnavaldkonnas töökogemust omavate vastanute valikutele.

Graafik 19. Maksimaalne summa kõrgharidusega vastanute puhul

Kaheksas küsimus annab ülevaate sellest, kuidas vastajad hindavad **juurdepääsu avalikele veekogudele**. Selleks paluti neil anda hinne skaalal 1-5, kus 1 tähendab väga halba juurdepääsu ja 5 väga head juurdepääsu.

Tulemused on toodud Graafikul 20.

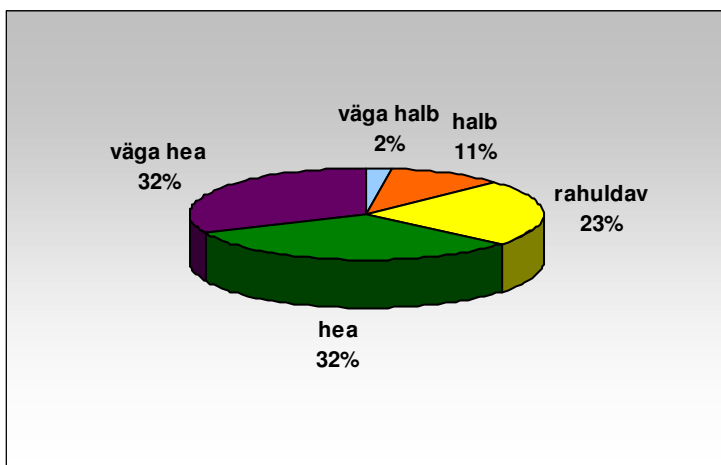

Graafik 20. Juurdepääs avalikele veekogudele

Selgus, et üle poole vastanutest hindas olukorda kas väga heaks või heaks, kuna juurdepääs enamikele külastatavatele avalikele veekogudele on tagatud, samuti on korras juurdepääsuteed, ainult mõningates kohtades oleks vaja neid remontida, olemas on suunaviidad. Probleemidena toodi esile, et üksikute eramaomanikega on probleeme olnud ning mainiti probleeme järve-äärsete kõrkjatega. Üks vastaja märkis ära, et olukord on liiga hea ning tegelikult on tarbijaid liiga palju. Vastajad, kes hindasid juurdepääsu kas rahuldavaks, halvaks või väga halvaks, tõid välja järgmised põhjused - juurdepääs on tihti takistatud, probleemid eramaomanikega - eraomanike keelumärgid, parkimisvõimaluste puudumine autole ja jalgrattale, Keema järved eravalduses, Mustjõel kõrge veetase, Mõniste vallas osadel veekogudel kaldad võsastunud, vesi risustatud, rämps täis ja kobraste poolt ülespaisutatud.

Järgmised kaks küsimust keskendusid **keskkonnainformatsiooni kättesaadavusele ja kanalitele**. Selleks paluti vastajatel anda hinnang skaalal 1-5, kus 1 tähendab, et informatsioon on väga halvasti kättesaadav ja 5, et väga hästi kättesaadav. Teabeallikate väljaselgitamiseks paluti vastajatel nimetada erinevaid kanaleid, kust nad on keskkonnainformatsiooni saanud.

Tulemused on toodud Graafikutel 21 ja 22.

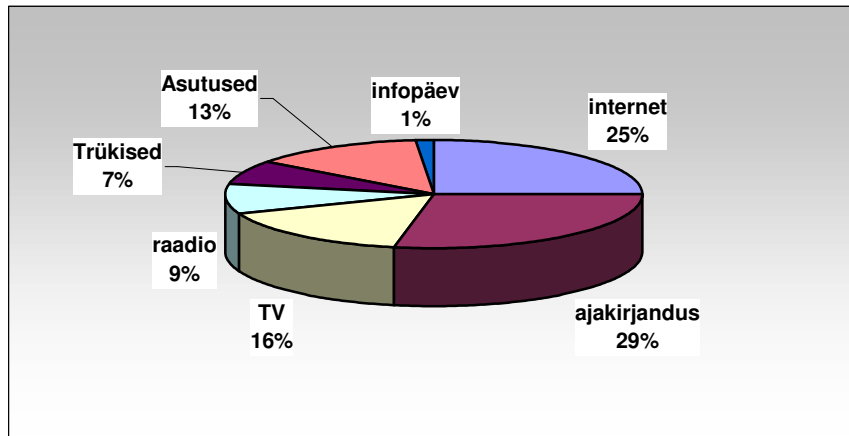

Graafik 21. Keskkonnainformatsiooni kättesaadavus

Uuringust selgub, et üle poole vastanutest peab keskkonnainformatsiooni kättesaadavust kas väga heaks või heaks, kuna Internetis on palju huvitavat informatsiooni, toimuvad teabepäevad, ilmub piisavalt trükised, on saated televisioonis ja raadios ning on võimalik küsida keskkonnateenistusest. Toodi välja, et võiks toimida aktiivsem asutustevaheline infovahetus.

Vastajad, kes hindasid keskkonnainfo kättesaadavuse rahuldavaks, halvaks või väga halvaks, põhjendasid seda sellega, et maapiirkodades pole igal pool võimalik Internetti kasutada, ei osata otsida, pole kontakte, puuduvad kergelt kättesaadavad juhised, tihti puuduvad valla-ametnikel keskkonnaalased teadmised.

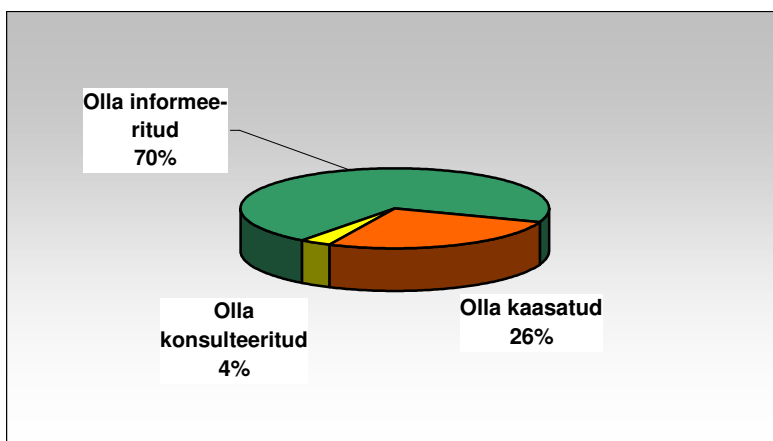
Peamisteks keskkonnainformatsiooni saamise kanaliteks on ajakirjandus (näiteks Postimees, Maaleht, Riigi Teataja, Võrumaa Teataja) - 29% ja Internet (keskkonnateenistuse ja Keskkonnaministeeriumi kodulehed, meililistid) - 25%, neile järgnevad televisioon (keskkonnasaated nagu “Osoon”, “Rohelised uudised”), asutused (näiteks Võrumaa Keskkonnateenistus, Karula Rahvuspark, Haanja Looduspark, vallavalitsused), raadio, trükised (voldikud, Taluliidu trükised, saadetud kirjad) ning infopäevad.

Graafik 22. Keskkonnainformatsiooni kanalid

Üheteistkümnenda küsimuse eesmärk oli kindlaks teha, mil määral Koiva vesikonna inimesed sooviksid **protsessides osaleda** – kas olla kaasatud, konsulteeritud või teavitatud.

Tulemused on toodud Graafikul 23.

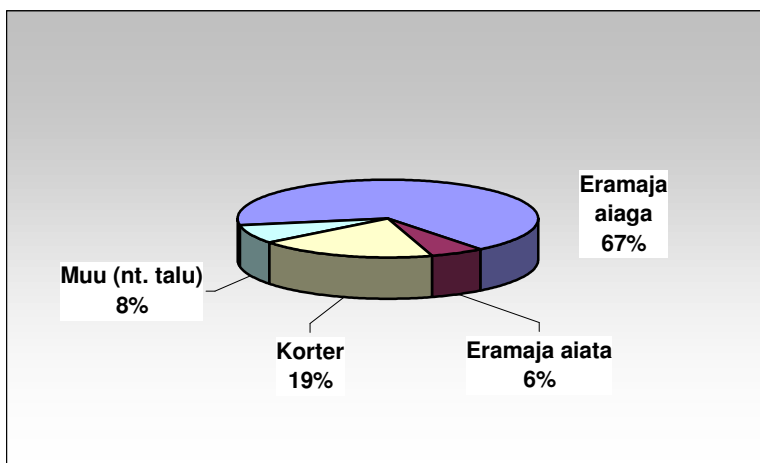
Graafik 23. Protsessis osalemise erinevate variantide protsentuaalne jaotus

Selgub, et 70% vastanutest sooviks olla informeeritud – saada teavet toimunu/toimuva kohta Koiva vesikonnas, 4% vastanutest sooviks olla konsulteeritud- osavõtmine küsitlustest ja ligikaudu veerand vastanutest leiab, et sooviks protsessi kaasatud olla- osaleda seminaridel/koosolekutel, võtta osa küsitlustest, saada igasugust teavet vesikonna kohta.

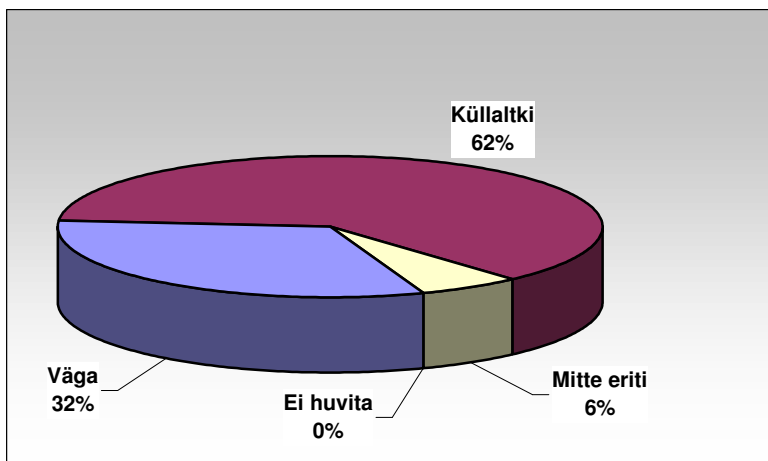
Võrdluses keskkonna valdkonnas töökogemust omavate ja mitteomavate vastanute vahel selgus, et mõlemal juhul olid valikud suures osas samad ning protsentuaalsed jaotused ei erine väga palju Graafikust 21.

Edasi keskendus uuring **vastajate kohta käivale informatsioonile**. Selleks paluti vastajatel lisaks oma vanuse, soo, elukoha, elukutse ning keskkonna valdkonnas töökogemuse omamise märkimisele (Graafikud 1-5, lk. 4-5) valida ka etteantud variantide vahel oma peamine eluase, huvi keskkonnaküsimuste osas ning teadmised oma valla vee kvaliteedi kohta.

Tulemused on toodud Graafikutel 24-26.

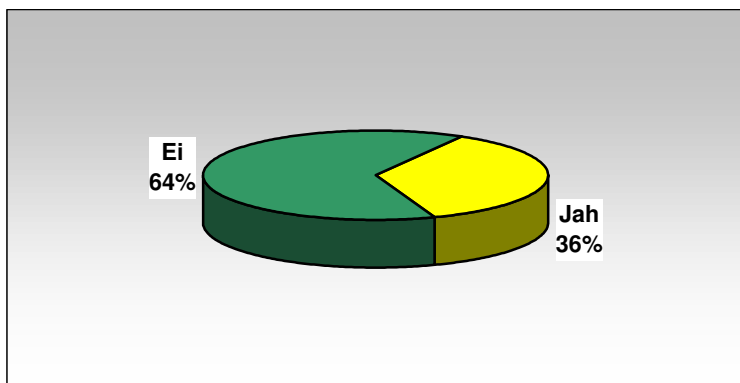

Graafik 24. Peamise eluaseme variantide protsentuaalne jaotus

Graafik 25. Huvi keskkonnaküsimuste vastu

Graafikult 25 selgub, et enamik vastanutest tunneb kas väga suurt või küllaltki suurt huvi keskkonnaküsimuste vastu, ainult 6% märkis, et teema neid eriti ei huvita.

Graafik 26. Teave oma valla vee kvaliteedi kohta

Uuringu käigus ilmnis, et 2/3 vastanutest ei ole teadlikud oma valla vee kvaliteedist. Mõningad, kes märkisid, et on olukorraga tuttavad, põhjendasid seda sellega, et on lasknud teha oma kodukaevule veeuuringu ning on seetõttu situatsiooniga kursis.

4. JÄRELDUSED

Koiva vesikonnas läbi viidud veekeskonna-teemalise uuringu tulemusena võib teha järgnevad järeldused:

1. 25% vastanute arvates on Koiva vesikonna veevarude kvaliteet/või kogus eriti ohustatud, kusjuures sellisel arvamusel olid 19% keskkonna valdkonnas töökogemust omavatest ja 30% sellist kogemust mitteomavatest vastanutest;
2. Vastanute jaoks huvipakkuvate veekeskonnaga seotud teemade nimistust tõusid esile nii joogivee kui ka põhjavee kvaliteet peamiselt seetõttu, et mõlemad mõjutavad oseselt tervist ja elukvaliteeti (põhjaveet kasutatakse piirkonnas tihti joogiveeallikana). Kui aga paluti valida enda jaoks kõige olulisem teema, siis selgus, et selleks on hoopis maapiirkonna majandustegevus, mille valinutest üle poole olid kas ettevõtjad või juhatajad;
3. Üle poole vastanutest peavad oma kodukoha veekeskonna seisundit kas heaks või väga heaks, 15% hindas seda halvaks või väga halvaks;
4. Ühisveevärgiga on ühendatud 20% ning kanalisatsiooniga 27% majapidamistest;
5. 1/3 vastanutest hindas maksimaalseks summaks, mida nad oleksid nõus ühisvee ja kanalisatsiooni kasutamise eest maksma, 10-15 kr/m³, ligikaudu sama arv vastanuid aga märkis, et nad ei oleks nõus üldse midagi maksma;
6. Juurdepääsu avalike veekogude juurde hindas heaks või väga heaks 2/3 vastanutest - peamise probleemina toodi esile konflikte eramaaomanikega;
7. Keskkonnainformatsiooni saamiseks kasutati kõige enam ajakirjandust, Internetti ja televisiooni ning teabe kättesaadavust pidas 2/3 vastanutest kas heaks või väga heaks;
8. Ligi veerand vastanutest sooviks olla kaasatud Koiva vesikonna veemajandamise- osaleda seminaridel/koosolekutel, võtta osa küsitlustest ning saada igasugust teavet vesikonna kohta.